

YURT DIŞINDA İŞLENEN SUÇLAR : YURT DIŞINDA SUÇ İŞLEYEN TÜRKGÜN TÜRKGİYE'DEKİ HUKUKİ DURUMU

Doç. Dr. Feridun YENİSEY*

GİRİŐ : Yurt dışında suç işleyen bir Türk vatandaşı, iki yerde koğuşturulabilir : a) **yurt dışında**; fiil suç teşkil ettiği için ve yurt dışında işlendiği için, suçun işlendiği yer devleti cezalandırma yetkisi kazanır. b) **Türkiye'de**, fiil Türk Ceza Kanununun 4, 5, 6 ve 7. maddeleri uyarınca Türkiye'de koĐuŐturulabilen bir suç ise, Türkiye'de de koğuşturulabilir. Burada inceleyeceğimiz olaylar, bir milletlerarası antlaŐma çerçevesine girmeyen ve Türk Ceza Kanunu, 1984 tarihli ve 3002 sayılı kanun ile Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun 18. maddesinin 2. fıkrasına giren olaylara iliŐkindir.

Yurt dışında suç işleyen Türk'ün Türkiye'deki hukukî durumu, suçun özelliği ile fiilin yurt dışında koĐuŐturulmuŐ ve fiil hakkında hüküm verilmiş olup olmamasına göre bir ayrıma tabî tutularak incelenmelidir. Bu ayrım gözönünde tutulmaz veya Türk Mahkeme İçtihatlarında 1984 yılından bu yana meydana gelmiŐ bulunan geliŐmeler gözönünde tutulmazsa, Kuzey Ren - Westfalya eyaleti Yüksek İdare Mahkemesinin 18 A 405/84 (1968, 24) x sayılı kararında olduğu gibi (1), Türk Hukuku hakkında **hatalı** görüŐlerin ileri sürülmesi yolu açılır.

1. Suçun Niteliğine Göre Failin Türkiye'deki Hukukî Durumu :

a) Yurt dışında bir Türk (veya Türk olmayan bir kiŐi) tarafından işlenen fiil, Türk Ceza Kanununun 4. maddesinin 1. fıkrasında sayılan suçlardan ise, "yurt dışında koĐuŐturulmuŐ olmamak şartıyla" Türkiye'de Re'sen koğuşturulur. Bu Şekilde koĐuŐturulmayı gerektiren cürümler Őunlardır: Devletin güvenliğine karŐı işlenen suçlar, parada sahtekârlık (TCK 316, 317, 318, 319, 320, 323, 324) ve mühürlerde yapılan sahtekârlık (TCK 332, 333) suçları. Diğer taraftan 15.4.1987 tarihli 3354 sayılı kanun ile yapılan deĐiŐiklikle (RG 25.4.1987), Türk Ceza Kanununun 403 ve 404 üncü maddelerinde sayılan uyuşturucu madde suçlar, "yurt dışında satmayı"

(*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza Hukuku ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi

da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu değişiklikten önce, yurt dışında uyuşturucu madde satışı, “suçta ve cezada kanunilik ilkesi” gereğince, Türkiye’de koğuşturulamıyordu. Ancak, bu değişiklikten önce işlenmiş olan “Yurt dışında uyuşturucu madde satma suçlarının” Türk Ceza Kanununun ikinci maddesindeki açıklık karşısında, koğuşturulamayacağı kabul edilmelidir.

Almanya’da hüküm giyen uyuşturucu madde satıcılarının durumu üzerinde de durulmalıdır. Yukarıda belirttiğimiz gibi 403. maddenin 1 fıkrası daha evvel “memleket içinde” satışı cezalandırıyordu. Bugün için yurt dışında satış da cezalandırılmaktadır. Uyuşturucu maddeyi kaçak yollarla Türkiye’den getiren ve Almanya’da satan kişiyi Türk mahkemeleri de koğuşturmaktadır. Buradaki koğuşturma Almanya’da uyuşturucu madde satmaktan dolayı “Türkiye’den uyuşturucu madde ihraç etmekten” dolaydır. Türk mahkemeleri, fiilin Türkiye’de işlendiğini kabul ederek suç bu nedenle Türkiyede koğuşturmaktadır. Kanaatimizce, “müteselsil suç” teşkil eder biçimde işlenmişse, aynı uyuşturucu maddenin satışı yurt dışında cezalandırılmış ise “ihraç” ayrı bir fiil olarak nitelendirilmemelidir (3).

b) Eğer fail 4. maddenin 1. fıkrasında belirtilmiş olan suçlardan biri dolayısıyla yargılanmışsa, yurt dışında verilen hüküm ister mahkumiyet isterse beraat olsun, Adalet Bakanlığının talebi üzerine Türkiye’de fail yeniden yargılanır.

c) Yurt dışında yabancı para taklidi suçlarında ise, fail yurt dışında yargılanmış ise, Türkiye’de ikinci defa yargılanma yolu kapatılmıştır. Bu hal, Türk hukukunun “ne bis in idem” kuralını tam olarak kabul ettiği tek haldir.

2. Yukarıda açıkladığımız ve kanunda açıkça gösterilmiş bulunan hallerin dışında, mahkeme içtihatları ile kabul edilmiş bulunan ve “yurt dışında suç işleyen Türk’ün durumunu, yurt dışında yapılmış bulunan muhakemeye bağlantılı olarak ele alan bakış açısı” incelenmelidir. Türk ceza kanununun 5. maddesine göre, yurt dışında suç işleyen bir Türk, işlediği suç Türk hukukuna göre üç yıl ve daha fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiriyorsa, Türkiye’de re’sen koğuşturulur. Fiil üç yıldan az cezayı gerektiriyorsa, suçtan zarar görenin şikayeti veya Adalet Bakanının talebi üzerine koğuşturulabilir. Faili daha önce yurt dışında aynı fiilden dolayı yargılanmış olursa, Türkiye’de tekrar yargılanıp yargılanmayacağı konusunda kanunda bir açıklık bulunmaması nedeni ile, doktrinde ve mahkeme içtihatlarında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Doktrinde evvelce, failin tekrar yargılanması gerektiği görüşü hakim idi; zira

kanunumuzda bu konuda bir açıklık bulunmamaktadır⁽⁴⁾. Kanaatimizce, dünya üzerindeki bütün devletlerin mahkemeleri bizim standartlarımıza uygun yargılama yapamayacağından, prensip olarak, aynı fiil hakkında yurt dışında daha önceden hüküm verilmiş olsa da, Türkiye'de tekrar yargılama yolu açık tutulmalıdır. Kunter⁽⁵⁾ gibi bizde, sadece güvendiğimiz devletlerin yargısına itimat edebileceğimizi kabul ediyoruz⁽⁶⁾.

Türk mahkemelerinin verdikleri kararlarda 1969 yılından bu yana bir değişiklik meydana gelmiştir⁽⁷⁾. 1980 yılı ise, bir dönüm noktasını oluşturmuştur: Yargıtay 1. ceza dairesi, 31.1.1980 tarihli kararıyla, yurt dışında hüküm giymiş olan ve cezası kısmen infaz edilmiş bulunan Türk'ün tekrar yargılanamayacağına karar vermiştir⁽⁸⁾. Esas mahkemeler üzerinde büyük bir etkisi olan Ceza Genel Kurulunun 10.5.1982 tarihli diğer bir kararı⁽⁹⁾, ise "ne bis in idem" kuralının milletlerarası ceza hukukunda uygulanmasını mecburi hale getirdi ve aleyhte değiştirmeme mecburiyetini kabul etti: "eğer fail yabancı ise, (fiilin yurt dışında cezalandırılabilen bir fiil olması şartını içeren Türk Ceza Kanununun 5. maddesinin 3. fıkrası hükmüne dayanılarak) yurt dışında işlenen suçlar hakkında, yurt içinde hükmedilen cezanın, fiilin işlendiği yer kanunlarının ön gördüğü cezadan daha ağır olamayacağına" hükmedildi ve failin lehine olan kanununun uygulanması gerektiği içtihat edildi⁽¹⁰⁾.

Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 22.2.1983 tarihli kararı⁽¹¹⁾ bu gelişmeyi devam ettirdi: yurt dışında bir banka soyan iki Türkten biri suçun işlendiği yerde yakalanmış ve mahkum edilmiş, diğeri ise Türkiye'ye kaçarak yargılanmıştır. Gasp suçu için Türk Ceza Kanununun ön görmüş bulunduğu ağır cezanın da etkisiyle, Yargıtay "failin lehinde olan ceza kanununun gerektiği" gerekçesiyle esas mahkemesinin verdiği hükmü bozdu.

3. Yargıtay'ın bu görüşü 8.5.1984 tarihli ve 3002 sayılı kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana yasal bir dayanağa da kavuşmuş ve hatta Türk Ceza Kanununun öntasarısına da alınmış bulunmaktadır.

Yabancı Mahkemeler Tarafından verilen mahkûmiyet hükümlerinin Türkiye'de İnfazı Hakkındaki 3002 sayılı Kanun, 13.5.1965 tarihli ve 647 sayılı İnfaz Kanununun 18. maddesinin 1. fıkrasını yürürlükten kaldırmıştır. Yürürlükten kaldırılan bu 18. maddenin 1. fıkrası, Federal Yargıtayın 10.10.1985 tarihli kararının görüşü doğrultusunda, yurt içinde verilen mahkûmiyet kararlarının yurt dışında infaz edilmesini iki şarta bağlamıştı: a) Türk mahkemesinin verdiği hükmün içerdiği müeyyidenin yurt dışında aynen ve tamamen yerine getirilmesi, b) karşılıklılık taahhüdünün yapılması. 3002 sayılı kanun ise, yerinde olarak cezanın aynen yerine getirilmesi şartını kaldırmıştır. Bu şekilde, yabancı mahke-

menin verdiği müeyyidenin iç hukuka uygun bir müeyyide haline getirilmesi için, cezanın infaz edileceği devlette "bir uygulama muhakamesi" yapılması öngörülmüştür : Yabancı devletin isteği üzerine ve hükümlünün rıza göstermesi şartıyla yurt dışında yabancı bir devlet mahkemesi tarafından mahkûm edilen ve en az "bir yıl" daha çekilecek cezası bulunan hükümlülerin, geri kalan cezalarını Türkiye'de çekmek üzere yurda transfer edilmeleri kabul edilmiştir (3002 sayılı kanun madde 3). 3002 sayılı kanun, bu şekilde kesinleşen yabancı mahkeme kararını, uygulama muhakemesinden geçirilip, Türk adalet sistemine uygun hale getirildiği için, Türk mahkemelerinden verilen yargıya eşdeğerli saymaktadır : Eğer fail aynı fiilden dolayı Türkiye'de yargılanmış ise, yabancı mahkemenin verdiği hükmün Türkiye'de infazı kabul edilmemiştir (3002 sayılı kanun madde 5).

Adalet Bakanlığı, bu kanun çerçevesinde yabancı devletlerden gelen istekleri inceler ve kabul ettiği takdirde, işi, bu konuda karar vermesi için Ankara'daki "madde itibariyle yetkili mahkemeye" gönderir. Bu mahkeme 15 gün içinde "yabancı mahkeme tarafından sabit addedilmiş bulunan fiilin" Türk Hukukunda gerektirdiği müeyyideyi belirler. Hürriyeti bağlayıcı cezadan, mahkûm yurt dışında geçirdiği "özgürlük kısıtlaması süreleri" indirilir. Ancak burada bir sınır kabul edilmiştir : Ankara mahkemesinin hükmedeceği müeyyide, yabancı mahkeme tarafından tâyin edilmiş bulunan ceza süresini geçemez. Bu şekilde sanığın lehine olan kanunun uygulanacağı hakkındaki 22.2.1983 tarihli yargıtay 6. ceza dairesinin kararının 3002 sayılı kanuna da girdiğini tespit etmek mümkündür.

Ankara mahkemesinin hükmü, "Türk mahkemesi" tarafından verilen bir hükümdür ve bu nedenle Adlî sicile sabıka kaydı olarak işlenir. Buna karşılık, yabancı mahkemeler tarafından verilen ve uygulama muhakemesinden geçmeyen mahkumiyet hükümlerinin yurt içinde tekerrür hükümlerinin işletilmesinde kullanılabilmesi için, TCK'nın 80. maddesinin 4. fıkrasında sayılan suçlardan biri olması şarttır.

4. 3002 sayılı kanun, Türkiye'de mahkûm olan yabancı uyruklu hükümlülerin kendi ülkelerine gönderilmelerini de düzenlemektedir. Türk vatandaşı olmayan bir hükümlünün cezasının infaz ettirilmesi için, yurt dışına gönderilmesinde aranan ilk şart, uyruğu bulunduğu devletin, "Türk mahkemesi tarafından verilen hükmün aynen veya çevrilen biçimi ile infaz edeceğini" garanti etmesidir. Eğer, müeyyide yurt dışında o devletin iç hukukuna uygun bir müeyyide haline getirilecekse, Türk mahkemesi tarafından yapılmış bulunan maddi tesbitler ceza tayin edilirken bağlayıcı olacaktır. Hükümlünün yurt dışına gönderilmesinin ikinci şartı, Türkiye'de ikametgah veya bir iş yeri sahibi olmamasıdır. Üçüncü şart, hü-

kümlünün rıza göstermesidir. Dördüncü şart, para cezalarının ve muhakeme masraflarının ödenmiş olması ve son şart ise failin yurt dışında siyasi bir koğuşturmaya muhatap olmayacağını anlaşılmıştır (3002 sayılı Kanun madde 11). İnfaz devleti tarafından cezanın tam olarak infaz edildiğini gösteren bir belgenin verilmesi şarttır. Bu belgenin gelmesiyle ceza Türkiye'de infaz edilmiş sayılır. Aksi takdirde, Türkiye'de infaz işlemlerine devam olunur.

5. Yurt dışında suç işleyen Türk vatandaşı yurt dışında koğuşturulmamış olduğu takdirde, Türkiye'de bulunma şartı ile, Türkiye'de koğuşturulur; bunun için hükmedilmesi beklenen cezanın üç yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı da gerektirmesi şarttır (TCK. 5/1). Üç yıldan az hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren fiillerde, yabancı devletin veya suçtan zarar görenin şikâyetinde bulunması gerekir. (TCK. 5/2).

Türk Ceza Kanununun 5. maddesinin 1. fıkrası bu gibi hallerde "Türk Ceza Kanununun uygulanacağını" açıklamakta ise de, Yargıtayın yukarıda belirttiğimiz içtihadına göre, fiilin işlendiği yerde ceza sınırının aşılması gerekir.

Sonuç: Yurt dışında suç işleyen Türk'ün hukukî durumu bir açıdan bakıldığında "milletlerarası bir özellik" arz etmektedir. Sorunların halli bakımından Türk Devletinin tek başına başarıya ulaşması mümkün değildir. Nitekim, 3002 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1984 yılından bu yana, yurt dışında hüküm giymiş olan Türk'lerin, geri kalan cezalarını Türkiye'de çekmeleri konusunda yapılan girişimler başarısız kalmıştır. 3002 sayılı Kanun hükümlünün yurda getirilmesi yolunu açmış bulunmakla birlikte ve ayrıca hükümlülerin Nakli Konusundaki Avrupa Sözleşmesine, Haziran 1987'de taraf da olmamıza rağmen, bu Sözleşmeye taraf olmayan devletlerle "hükümlü transferi" işlemleri yürümektedir. Almanya'yı örnek vermek gerekirse, Alman İnfaz Kurumlarında bulunan Türk'lerin yurda getirilmeleri, Alman Federal Yargıtayının 10.10.1985 tarihli kararı ile durmuş ve yapılan ikili görüşmeler ve bu arada Ekim 1987'de Ankara'da yapılan toplantı olumlu bir netice vermemiştir.

Dipnotlar :

- 1) Kuzey Ren - Westfalya Eyaleti Yüksek İdare Mahkemesi bu kararı ile (Information-sbrief Ausländerrecht, 1986, 24), "Almanya'da suç işleyen bir Türk'ün Türkiye'de ikinci defa yargılanacağını" kabul ederek, iade edilmesi istenen bir kişinin Türkiye'ye iade edilmemesine karar vermiştir. Söz konusu karar, Alman mahkemelerinin Türk Hukuku hakkında yeterli ve doğru bilgi sahibi olmadıklarını bize gösterdiğinden, bu makaleyi kaleme almak ihtiyacını hissettik. "Yurt dışında yargı-

lanmış olan türklerin Türkiye'de tekrar yargılanamayacağı" kuralı içtihat yolu ile kabul edilmiş ve halen mahkemelerimizce uygulanmakta bulunmasına rağmen, Heilbronner'in yerinde olarak tesbit ettiği gibi (Neue Juristische Wochenschrift, 1983, 2107), Alman makamları güncel bilgiye sahip bulunmamaktadırlar. Eleştirdiğimiz mahkemelerin kararlarında Aksoy tarafından yayınlanmış olan bir makaleye atıf yapılmakta ise de (Informationsbrief Ausländerrecht, 1981/76), bu makale 1984'ten önceki durumu yansıtan bir makaledir. 1984 yılında çıkartılan 3002 sayılı Kanun, Türk Mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet hükümlerinin yurt dışında infazını ve yabancı memleketlerden verilen mahkûmiyet hükümlerinin Türkiye'de infazı konusunu düzenlemektedir. Bu nedenle, Alman mahkemelerinin kanunda kaynaklanan "re'sen araştırma yapmak mükellefiyetini" yerine getirdikleri tam olarak söylenemez: Yenisey "Die rechtliche Stellung des in Ausland straffällig gewordenen Türken in der Türkei" Informationsbrief Ausländerrecht, 1988, 125.

- 2) 5 CD, 22.9.1979: Molla Mahmutoğlu-Savaş: Yargısal ve Bilimsel İctihatlarla Türk Ceza Kanununun Yorumu, c. 1, Ankara, 1985, sh. 135.
- 3) Yenisey, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuat, İst. 1988, s. 72.
- 4) Almanya'da ırza tecavüze teşebbüsten 9 ay hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olan türk, cezasını Almanya'da tamamen çekmiş olmasına rağmen Türkiye'de tekrar cezalandırılmıştır (5 CD, 3.7.1968, Mollamahmutoğlu-Savaş, 141). Bu konuda Bkz.: İçel, "Ne Bis İn İdem Kuralının Milletlerarası Değeri", İHFM, 37, 1972, sh. 408).
- 5) Kunter, Ceza Muhakemesi Hukuku, 8. bası, İstanbul, 1986, no. 318.
- 6) Yenisey, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuat, İstanbul, 1988, no. 66.
- 7) Almanya'da ırza geçmeye teşebbüsten mahkûm edilen bir türk, Türkiye de, ne bis in idem kuralının uygulanması nedeniyle tekrar yargılanmamıştır (5 CD, 24.1.1969, Mollamahmutoğlu-Savaş, 143).
- 8) 1 CD, 30.1.1980: İçel-Yenisey, Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları, İstanbul, 1987, sh. 4.
- 9) İçel-Yenisey, sh. 4.
- 10) Tezcan, Yurt Dışında İşlenen Suçlarda Türk Hukuku Bakımından Yabancı Ceza Kanununun Değeri Sorunu, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c. XXXIX, no. 1-2, 1984, sh. 41.
- 11) İçel-Yenisey, 4.
- 12) Tellenbach, Strafrechtsentwicklung in Europa, sh. 846.